

Chiropcontact

**Contactblad van de vleermuizenwerkgroep van
Natuurpunt vzw**

17^e jaargang nr. 4

Vleermuizenwerkgroep

Voorzitter: Alex Lefevre
Klissenhoek 85, 2290 Vorselaar, 014 51 62 01
vleermuizenalex@yahoo.com

Secretaris: Sven Verkem
verkem.dhooghe@fulladsl.be

Penningmeester: Kris Boeckx
Koeneind 13, 2440 Geel, 014 59 26 26
Kris.Boeckx@pandora.be

Provinciale coördinatoren

West-Vlaanderen: Bob Vandendriessche
Begoniastraat 26, 8020 Oostkamp, tel: 0477 75 74 91
bob.vandendriessche@natuurpunt.be

Oost-Vlaanderen: Daan Dekeukeleire
Polderdreef 37, 9840 De Pinte, 0474 48 89 79
daan.dekeukeleire@gmail.com

David Galens
Hoogstraat 28, 9820 Merelbeke, 0474 22 93 12
david.galens@gmail.be

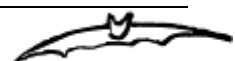
Antwerpen: Filip Borms
Roosendaalbaan 21, 2920 Kalmthout, 03 666 15 56
filipborms@hotmail.com

Limburg: Ghis Palmans
Volmolenstraat 1, 3910 Neerpelt, 011 64 82 74
ghis.palmans@dxadsl.be

Brabant:

Contactpersoon Natuurpunt: Wout Willems
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, 015 29 72 68
Goedele.Verbeylen@natuurpunt.be

Wie jonger is dan 25 en interesse heeft in vleermuizen, kan ook contact opnemen met de vleermuizenwerkgroep van JNM
JNM, Kortrijksepoort 192, 9000 Gent, 09 223 47 81
zwg@jnm.be

Voorwoord

Beste vrienden,

En ja, hierbij krijgen jullie de laatste Chirocontact van 2011. Jammer genoeg had ik het einde van het jaar willen afsluiten met goed nieuws, maar het omgekeerde is waar.

Sinds tientallen jaren zetten evenveel vrijwilligers zich belangeloos in voor het afhandelen van oproepen rond vleermuizen. Aangezien de stroom van oproepen blijft toenemen, wijst dit op een duidelijke behoefte. Dit heeft te maken met het feit dat enerzijds het publiek zich meer en meer bewust is dat vleermuizen beschermd zijn en dus niet zomaar mogen vernietigd of verdelgd worden, anderzijds is er toch ook een sterke noodzaak om met hun vragen rond vleermuizen bij een specialist terecht te kunnen. Iedereen die begaan is met de bescherming van vleermuizen wenst hieraan ook zijn bijdrage te leveren. Maar er is een maar!

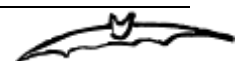
Mensen met vragen of klachten rond vleermuizen gaan via internet op zoek naar wie hen zou kunnen helpen of te woord staan, en altijd komen ze uit bij de vleermuizenwerkgroep. Maar mensen met vragen bellen niet systematisch naar een medewerker uit hun regio, nee ze bellen naar het eerste beste nummer dat hun onder de ogen komt. M.a.w. mensen met klachten uit West-Vlaanderen bellen met medewerkers uit Limburg en omgekeerd. Hoogtijd dat dit beter en gestructureerder kan afgewerkt worden.

Als werkgroep dachten we hierbij onze partner gevonden te hebben in het ANB en waren al in een vrij ver stadium gevorderd om hieromtrent nauw samen te werken. Trouwens op de website van het ANB lezen we dat het soortenbeleid erop gericht is om schade/overlast veroorzaakt door een aanwezige soort te vermijden. Maar de voorgestelde aanpak voldeed niet aan onze eisen want mensen met vragen en klachten rond vleermuizen dienen te bellen naar de Vlaamse Infolijn 1700. De medewerkers van de infolijn zouden de mensen enkel een kort antwoord geven op hun vraag en vervolgens al dan niet doorsturen naar ons. Wat men wel vergat mee te nemen in het systeem is dat de meeste mensen 's avonds bellen en dat men met een specialist wenst te praten en niet enkel via een kort antwoord. Iets wat men trouwens sowieso op het net kan vinden. Niettemin blijft het ANB voet bij stuk houden en volharden in hun aanpak. Daarenboven dient men wel te weten dat de natuurwachters hieraan niet wensten mee te werken omdat dit teveel impact op hun manier van werken zou hebben.

Voor ons als werkgroep is het dan ook duidelijk, samenwerken met vrijwilligers interesseert het ANB niet, daarom hebben we als werkgroep thans de beslissing genomen om al onze oproepen door te sturen naar het ANB. Wel wil ik erop aandringen dat we als vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt steeds openstaan voor een gedegen aanpak waar iedereen zich kan in vinden.

Hoe moet het nu verder?

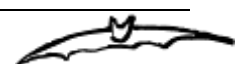
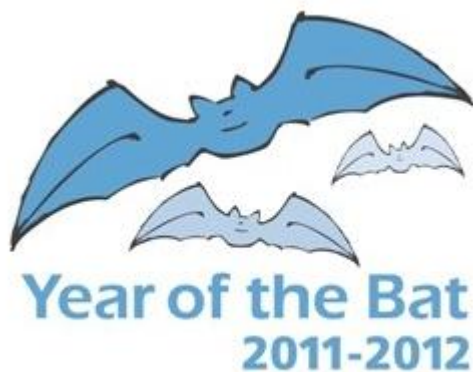
- 1/ Mensen die een gewonde of verzwakte vleermuis vinden dienen deze nog steeds door te sturen via een VOC, Kris of Wendy.
- 2/ Een dier dat binnen in huis zit of rondvliegt, kan men vrij eenvoudig buiten zetten door bv de deuren te sluiten en de ramen te openen.
- 3/ En mensen die vragen hebben ivm vleermuizen in hun woning, zullen in de toekomst via de 1700-lijn moeten bellen of rechtstreeks naar het ANB: Tel 02 553 81 02 en vragen achter een medewerker van soortenbeleid.

Feit is wel dat het ANB hier een kans laat liggen om data te verzamelen rond deze kwetsbare diergroep en dat veel mensen geen geschikt antwoord zullen krijgen op hun vragen en de uitvliegopeningen zullen afsluiten terwijl de kolonies nog binnen zitten. Het is toch frustrerend om te zien dat de overheid de mond vol heeft van biodiversiteit en soortenbescherming maar als puntje bij paaltje komt laat men schitterende opportuniteiten om eraan te werken gewoon aan zich voorbijgaan.

Ik wens jullie allen alvast een schitterend en gezond 2012. Een jaar dat door de Verenigde Naties is uitgeroepen is tot het Internationale jaar van de vleermuis. Hopelijk heb ik beter nieuws voor de toekomst.

Alex Lefevre

Watervleermuis beschikt over superspieren

(De Morgen 1/10/2011)

Onderzoekers van de universiteit van Zuid-Denemarken en de universiteit van Pennsylvania hebben vastgesteld dat vleermuizen supersnelle stemspieren gebruiken om in het donker hun weg en hun prooi te vinden.

"Wij hebben ontdekt dat de watervleermuis (die in heel Eurazië voorkomt) zijn echolocatieroep controleert met het snelst samentrekkende spiertype dat tot nu toe beschreven is", zegt Coen Elemans, hoofdauteur van de studie. Elemans en zijn collega's publiceren hun bevindingen in Science.

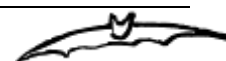
Supersnelle spieren kunnen zich honderd keer sneller samentrekken dan onze normale lichaamsspieren en tot twintig keer sneller dan de snelste spieren van de mens, die van de ogen. Tot nu toe kende men deze spieren met extreme prestaties alleen van de organen waarmee ratelslangen en sommige vissen geluiden produceren. "Maar onlangs hebben we ze ook gevonden bij vogels, die ze in hun mooie zang gebruiken. En nu hebben we ze voor het eerst bij zoogdieren ontdekt", zegt Elemans. "Dat wijst erop dat deze spieren, die men vroeger als uitzonderlijk beschouwde, veel meer voorkomen dan men dacht."

Terminaal zoemen

Vleermuizen sporen vliegende insecten net voor de vangst op met echolocatieroeperen die ze met een snelheid tot 190 roepen per seconde herhalen. De laatste fase van de aanval heet het 'terminale zoemen'. "We wisten niet hoe vleermuizen zo snel konden roepen", vertelt John Ratcliffe, senior auteur van de studie. "We vermoedden dat de snelheid beperkt werd door het vermogen van de vleermuis om de terugkerende echo's te interpreteren, of door het vermogen om de roepen te produceren."

"Volgens onze gegevens zouden vleermuizen in theorie nog veel sneller kunnen roepen, tot 400 keer per seconde, voor de terugkerende echo's ze in verwarring zouden brengen", zegt Ratcliffe.

"Voor de vleermuizen meer dan 50 miljoen jaar geleden evolueerden, was de lucht 's nachts vergeven van motten en andere insecten", vertelt Elemans. "Wij denken nu dat de vleermuizen zoveel succes hadden omdat ze de grillige bewegingen van insecten in het donker beter konden volgen, dankzij onder meer het zoemen van de supersnelle spieren."

De resultaten van de tellingen in de winter van 2010/2011

(Kris Boers)

Met de nieuwe wintertellingen voor de boeg gaan we toch nog in een drafje door de resultaten van de vorige winter. Er zijn weer enorm veel inspanningen geleverd door de vele vrijwilligers, en de resultaten mogen alweer gezien worden...

Aantal winterverblijven

Het registreren van de winterverblijven blijft erg goed lopen. Erg belangrijk bij vergunningsaanvragen, de opmaak van bosbeheerplannen, ... Mede dankzij de mensen van de Simon Stevin Stichting en het Regionaal Landschap Dijleland (zij brachten immers heel de KW-bunkerlinie in kaart) waren er begin december 2011 niet minder dan 2304 gekende mogelijke overwinteringsobjecten, ongeveer een kwart meer dan een jaar geleden.

Aantal 'tellingen'

Het aantal doorgegeven 'tellingen' is voor het eerst lichtjes gedaald. Toch werd opnieuw van meer dan 700 locaties doorgegeven of er naar vleermuizen is gezocht of niet. Bijna 2,5 locaties per Vlaamse gemeente.

	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Limburg	Vlaams-Brabant en Brussel	
2006-2007	11	28	216	67	94	416
2007-2008	125	31	120	28	89	393
2008-2009	116	110	290	21	53	590
2009-2010	163	165	325	22	66	741
2010-2011	135	193	309	22	44	703

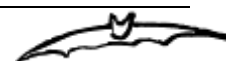
Aantal objecten waarvoor een resultaat werd doorgegeven (resultaat = ofwel minstens 1 telling, ofwel de melding 'niet bezocht').

	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Limburg	Vlaams-Brabant en Brussel	
2010-2011	135	193	309	22	44	703
Totaal aantal gekende objecten	572	643	613	92	384	2 304
	24 %	30 %	50 %	24 %	11 %	31 %

Percentage van de gekende objecten waarvoor een resultaat werd doorgegeven (resultaat = ofwel minstens 1 telling, ofwel de melding 'niet bezocht').

Toch nog even voor de volledigheid: In totaal waren er vorige winter 775 'tellingen' waarvan 179 "niet geteld", dus 596 echte tellingen (in 526 verschillende objecten). Dat zijn quasi evenveel bezochte plaatsen dan de winter ervoor.

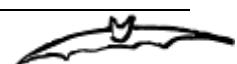
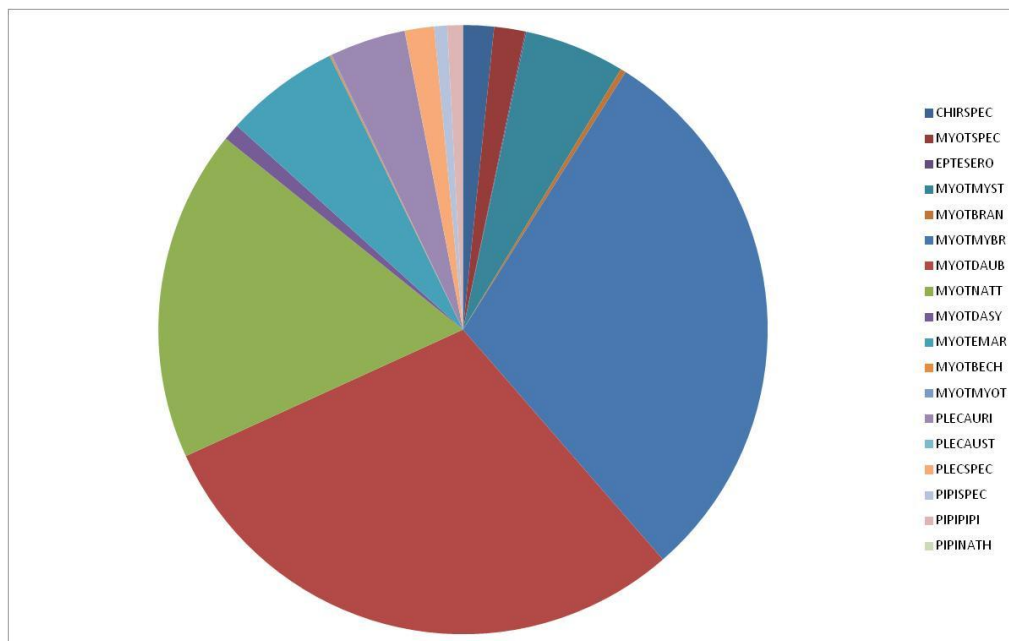
Aantal dieren

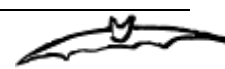
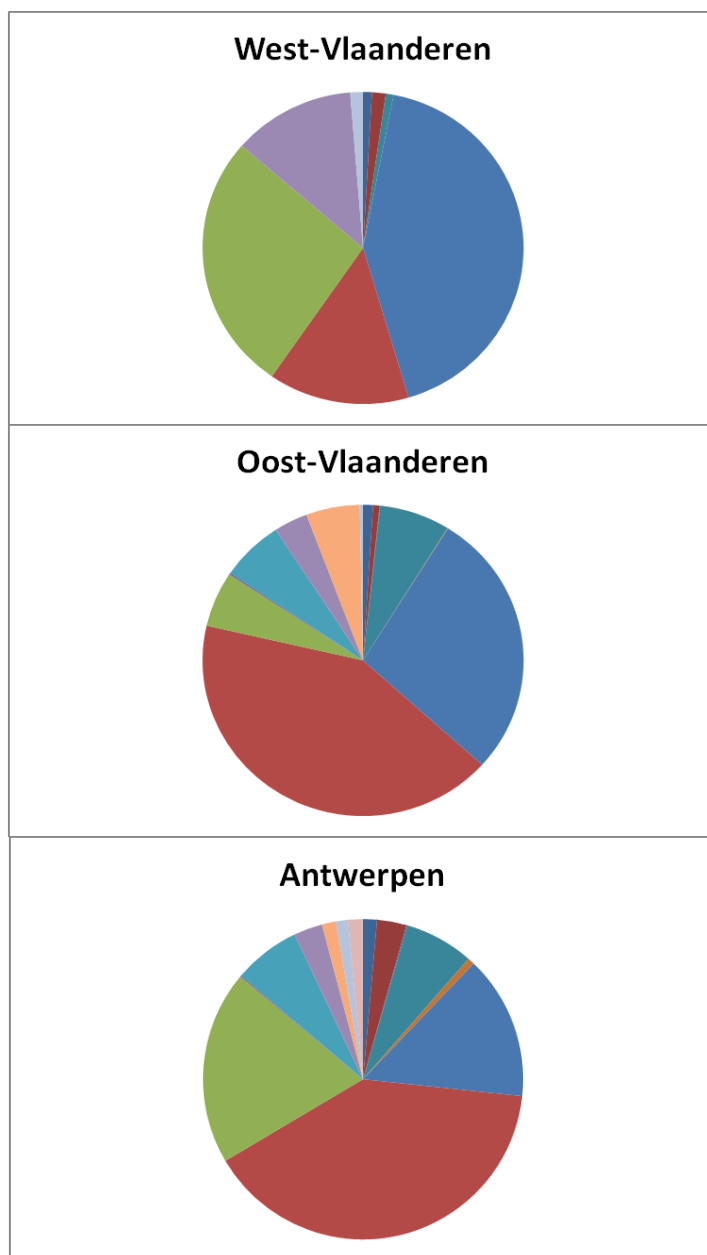
In totaal werden niet minder dan 11 806 dieren geteld. Een aantal dieren zijn echter meermaals geteld omdat eenzelfde object meerdere keren werd gecheckt. Als we voor elk object maar 1 telling meerekenen, komen we tot het volgende resultaat:

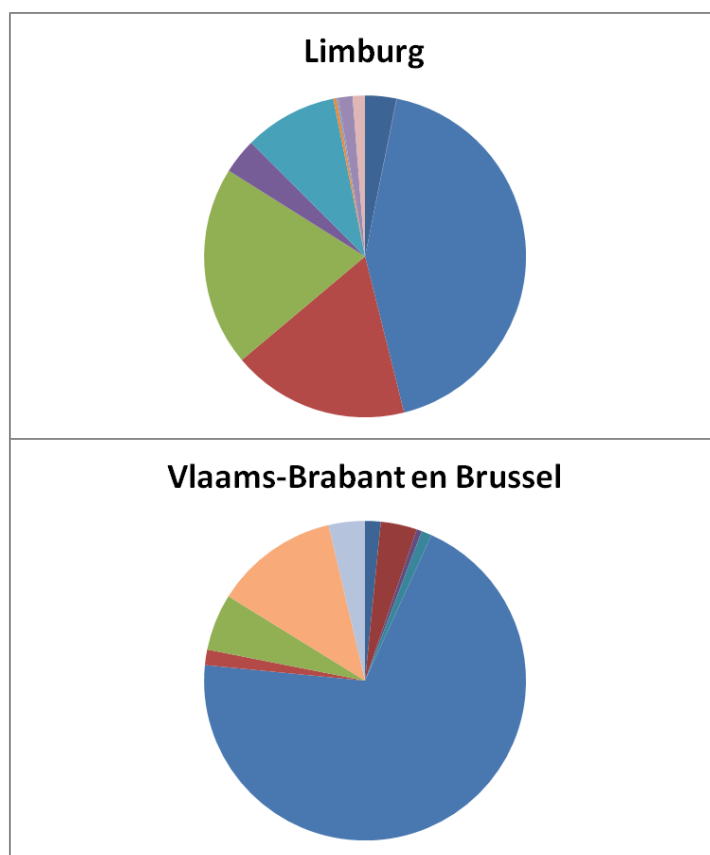
	2009-2010	2010-2011
<i>Baard/brandts vleermuis</i>	3 611	2 850
<i>Baardvleermuis</i>	32	429
<i>Brandts vleermuis</i>	5	30
<i>Watervleermuis</i>	2 869	3 049
<i>Franjestaart</i>	2 367	1 752
<i>Ingekorven vleermuis</i>	629	652
<i>Meervleermuis</i>	126	105
<i>Bechsteins vleermuis</i>	3	9
<i>Vale vleermuis</i>	6	5
<i>Ongedetermineerde Myoot</i>	178	157
<i>Gewone grootoorvleermuis</i>	286	347
<i>Grijze grootoorvleermuis</i>	1	1
<i>Ongedetermineerde grootoorvleermuis</i>	184	180
<i>Gewone dwergvleermuis</i>	66	96
<i>Ruige dwergvleermuis</i>	0	1
<i>Ongedetermineerde Dwergvleermuis</i>	163	76
<i>Laatvlieger</i>	3	7
<i>Ongedetermineerd</i>	252	174
	10 781	9 917

In een taartdiagram geeft dit volgend beeld.

Per provincie ziet dat er als volgt uit:

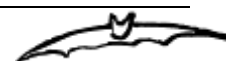
Ook in onderstaande tabel werd per locatie enkel de telling met het meeste aantal dieren in rekening gebracht.

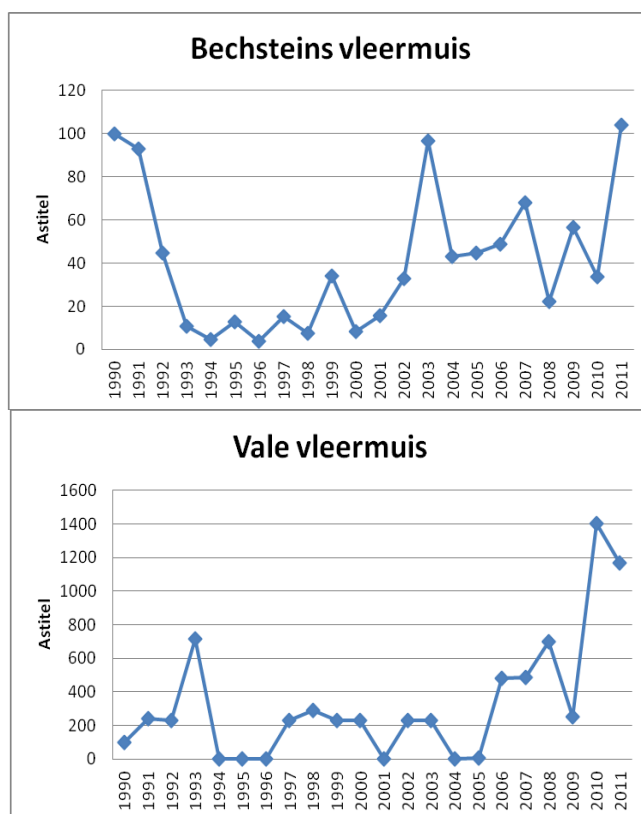
	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Limburg	Vlaams-Brabant	
2007-2008	753	536	4 401	2 936	289	8 915
2009-2010	1 200	1 211	5 268	2 803	299	10 781
2010-2011	1 013	1 813	4 157	2 742	192	9 917

Aantal getelde dieren per provincie (1 telling per object)

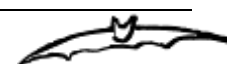
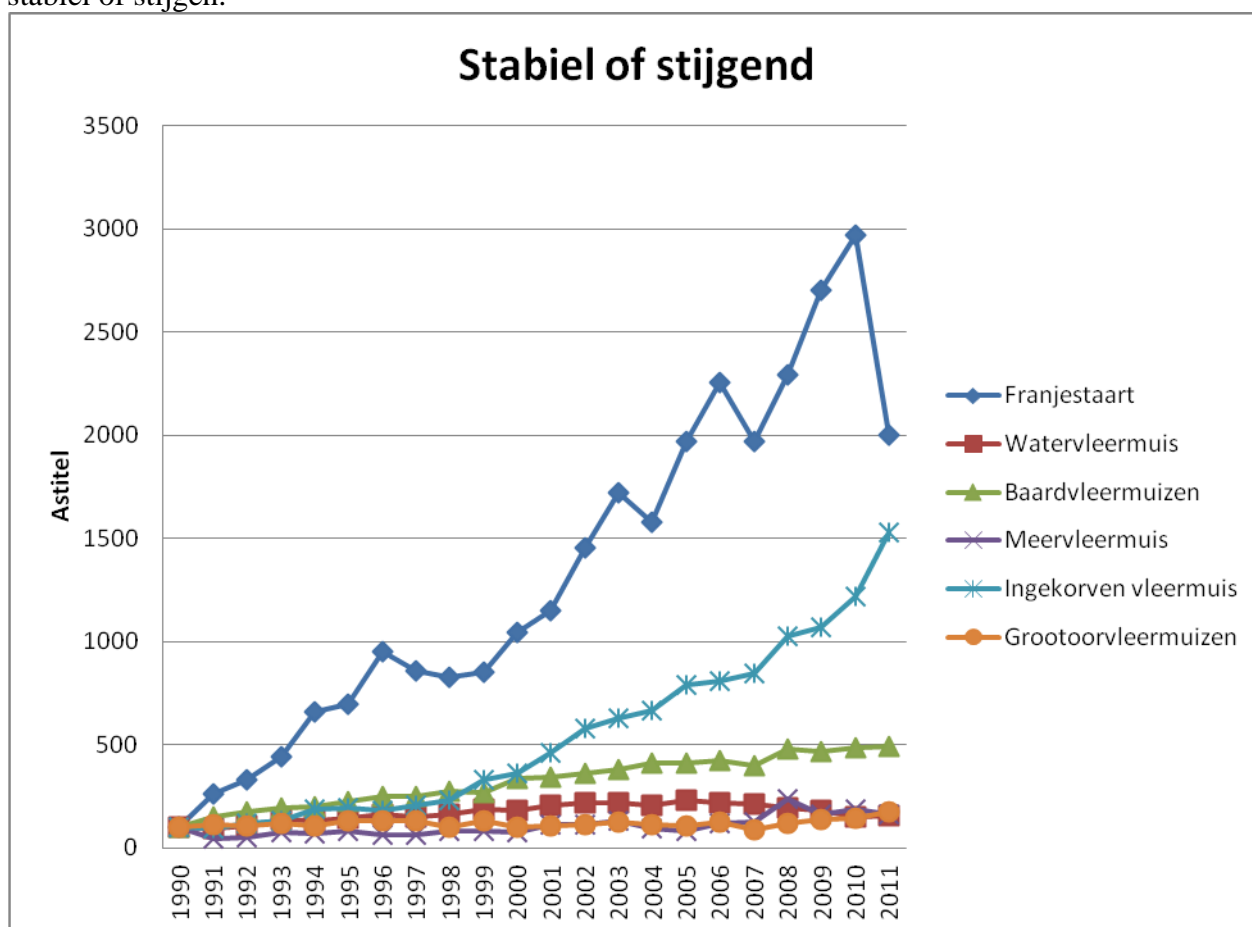
Indexen

Het aantal gevonden valse vleermuizen en bechsteins vleermuizen is elke winter heel laag. Hierdoor is het (nog steeds) niet mogelijk om een duidelijke trend te bepalen.

De aantallen van de andere soorten die we vinden in de overwinteringverblijven blijven stabiel of stijgen.

Samengevat ziet dat er als volgt uit:

Stabiel	Lichte stijging	Sterke stijging	Onzeker
Grootoorvleermuizen	Watervleermuizen	Franjestaarten	Bechsteins vleermuizen
	Meervleermuizen	Ingekorven vleermuizen	Vale vleermuis
		Baardvleermuizen	

Belangrijk om op te merken is dat dit alleen een overzicht geeft van het aantal gevonden dieren tijdens de winterperiode. Dit zegt niet noodzakelijk iets over de populaties van de verschillende soorten. Zo zou het bijvoorbeeld kunnen dat het aantal franjestaarten in de overwinteringsplaatsen sterk stijgt omdat er steeds minder geschikte boomholtes zijn om in te overwinteren. Grote voorzichtigheid bij de interpretatie is dus geboden...

Bovendien is de trend erg afhankelijk van de 'startdatum'. Nu hebben we voor elke soort het jaar 1990 als start genomen. Hoewel de trend voor de watervleermuizen nu sterk stijgend is, zijn de aantallen de laatste 7 jaar toch gedaald. Als we 2005 als 'start' gebruiken, wordt het resultaat 'sterke daling'!

Nog even iets over de opvallende sterke daling, in grote delen van Europa, van de franjestaarten in de grotere overwinteringsplaatsen: In de trend zien we dat die sterke daling zich ook vertaalt in een neerwaartse trend. Zo'n daling is echter ook in het verleden al een paar keer opgetreden, en er lijkt zelfs een redelijke regelmaat in te zitten. Het is wel de eerste keer dat we een terugval kennen naar de aantallen van 4 jaar geleden. Benieuwd wat de volgende jaren brengt.

Vleermuizen in bos en park in de provincie Vlaams-Brabant:

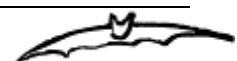
MEDEWERKERS GEZOCHT!

Even voorstellen...

De provincie Vlaams-Brabant zette recent een grootschalige campagne op rond koesterburen. Deze koestersoorten behoren allemaal tot de prioritair te beschermen soorten in deze provincie. Niet minder dan 16 vleermuissoorten werden geselecteerd als prioritaire soort, en 9 soorten werden als koesterbuur geadopteerd. Jammer genoeg is er slechts uit enkele gebieden recente en volledige informatie over vleermuizen beschikbaar.

Om die reden startte de provincie Vlaams-Brabant een Bijzonder natuurbeschermingsproject op. Het doel van het project is vierledig:

- 1) Het in kaart brengen van de vleermuizen in een twintigtal bos- en parkgebieden, met specifieke aandacht voor Ingekorven vleermuis en Bosvleermuis.
- 2) Het verband nagaan tussen bosstructuur en -samenstelling, aanwezigheid van spechten, boomholten en de vleermuisdiversiteit
- 3) Draagvlakverbetering en capaciteitsopbouw door samenwerking met tal van partners.
- 4) Het uitwerken van concrete beheeradviezen en opvolging van de maatregelen op het terrein.

Medewerkers gezocht!

Uiteraard willen we graag dat dit project tot een mooi resultaat leidt, waarbij we zowel op vlak van kennis als bescherming van vleermuizen in de provincie een goed resultaat boeken. Hiervoor zijn gemotiveerde medewerkers voor veldwerk noodzakelijk.

Dat veldwerk houdt in:

Zomerinventarisatie

Om de vleermuispopulaties in de 20 parken en bosgebieden te bestuderen, maken we gebruik van uitgebreide avond- en nachtinventarisaties met detectors. De inventarisatieavonden worden gespreid van april tot en met september 2012. Elk gebied wordt 3 tot 5 keer bezocht via een (representatieve) vaste route.

Winterinventarisatie

Winterslaapplaatsen van vleermuizen in de omgeving van de gebieden (bekende en mogelijke nieuwe) worden onderzocht op overwinterende vleermuizen. Ook een reeks boomholtes wordt gecontroleerd met een boomcamera op de aanwezigheid van overwinterende vleermuizen. Potentiële koloniebomen worden in kaart gebracht.

Telemetrie

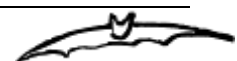
Om meer gericht de koloniebomen te kunnen vinden, worden een aantal dieren gevangen en voorzien van een zender voor telemetrie, om zo hun rustplaatsen te kunnen identificeren.

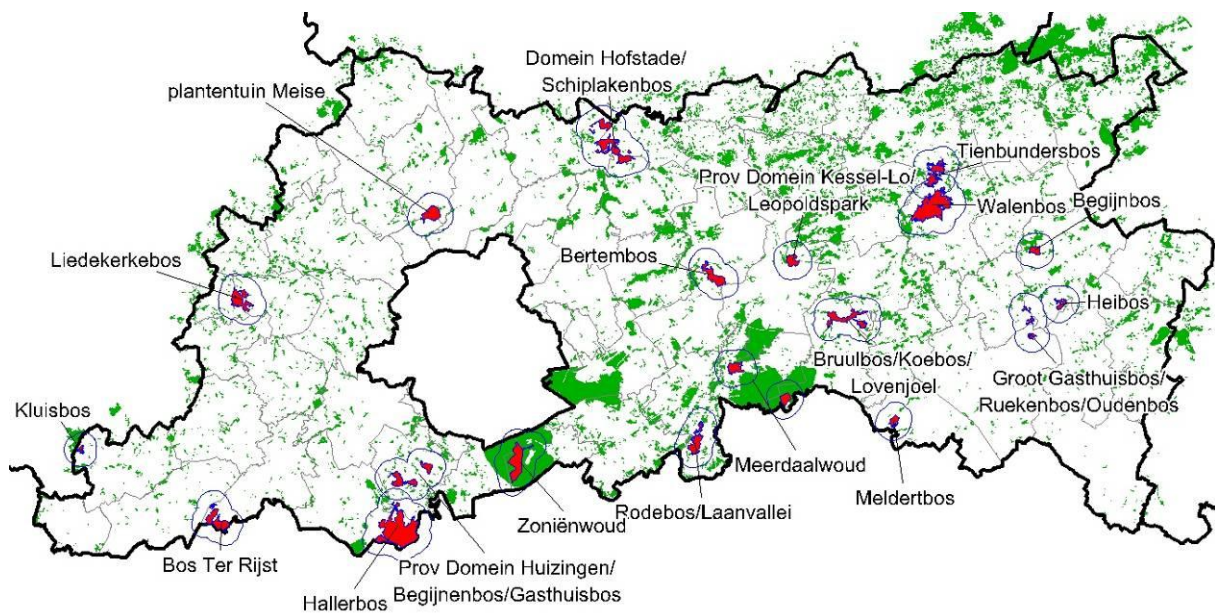
Habitatkenmerken

Er wordt een inschatting gemaakt van de soortensamenstelling van de boomlaag van de gebieden. Van elke boomsoort wordt het aandeel oude en dode bomen bepaald, alsook een inschatting van de dichtheid aan holtes en spleten.

Hoe kan je meewerken?

Je kan je opgeven als vrijwilliger voor een gebied, of in het algemeen. Je kan bvb kiezen voor een gebied (of meerdere) waar je in de loop van de zomer 3 tot 5x met een detector wil rondlopen, of je kan holle bomen in kaart brengen of winterslapende vleermuizen in de omgeving zoeken. Een overzicht van de projectgebieden vindt je hieronder. Je kan je ook opgeven om mee te helpen in het algemeen (evt met opgave van regio) voor eerder vermelde zaken, of bij netvangsten, zenderen en het zoeken van gezenderde dieren.

Ondersteuning

Medewerkers worden uiteraard niet aan hun lot overgelaten! De vrijwilligers worden ondersteund door een professionele medewerker, die zorgt voor coördinatie, materiaal (bv detectoren, kaarten, formulieren,...), verwerking van gegevens enzovoort.

Er wordt ook gezorgd voor opleiding: zo komt er onder meer een opleidingssessie (theorie en praktijk) voor het gebruik van batdetectoren met opname-apparatuur.

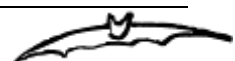
Hoe medewerker worden?

Heb je (mogelijk) interesse om mee te werken, dan kan je je contactgegevens doorgeven aan Wout Willems (zie onder). Hij houdt je dan verder op de hoogte van het project, en kan je laten weten wat er waar en wanneer doorgaat. Heb je een voorkeur om je alvast ergens voor op te geven, dan kan je gebied of soort activiteit mee doorgeven.

Contactgegevens en meer informatie:

Wout Willems, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Wout.willems@natuurpunt.be, 015 29 72 68

Uit de krant

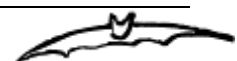

van onze mediawatcher Wout Willems

Uit Het Laatste Nieuws van 19/08/2011

"Vleermuizen zwaardere tegenstander voor stadion dan Zedelgem"

De vleermuizen zijn een zwaardere tegenstander voor het nieuwe voetbalstadion dan de gemeente Zedelgem. Dat zegt Brugs schepen voor Ruimtelijke Ordening Mercedes Van Volcem (Open Vld) over de procedure die loopt bij de Raad van State. Zowel actiegroep Witte Pion, omwonenden uit de Tillegemwijk, Groen! Oostkamp, Zedelgem en Brugge, als het voltallige gemeentebestuur van Zedelgem dienden in april een verzoekschrift in om het ruimtelijk uitvoeringsplan, dat het stadion in het Chartreusegebied toelaat, te schorsen en in tweede instantie nietig te verklaren. Omwille van de Europese wetgeving rond de nachtdieren geeft Van Volcem, tevens advocate, het argument van de vleermuizen meer kans dan de overlast voor de dorpskern Loppem. "De aanwezige vleermuizenpopulatie staat inderdaad op de rode lijst", zegt advocate Marleen Ryelandt, die de belangen van omwonenden behartigt. "Ze zijn zeer zeldzaam, waardoor niets mag gebeuren die hun leefbaarheid in het gedrang brengt. Dat bepaalt Europa. Het is dus een zeer waardevol argument." Ondertussen wachten ook Club Brugge en de stad Brugge de uitspraak van de Raad van State af. "Hoewel het wettelijk toegelaten is sinds de goedkeuring van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan, wordt momenteel weinig actie ondernomen rond het stadion", zegt schepen Van Volcem opnieuw. "Op wat berekeningen, over wie wat zal betalen, na. Eens de plannen er zijn, duurt het nog snel zes jaar vooraleer zo'n stadion gebouwd is."

Uit Het Laatste Nieuws van 15 september 2011

Op bezoek in slaapbunker vleermuizen

Medewerkers van vzw Regionaal Landschap Dijleland (RLD) gaven tijdens een 'Open deur' uitleg aan bezoekers van de bunker langs de Neerijsebaan in Sint-Joris-Weert. De vzw richtte die bunker samen met de gemeente Oud-Heverlee en IGO-Leuven in als winterverblijfplaats voor vleermuizen. Deze diertjes houden hun winterslaap in vorst- en tochtvrije, vochtige ruimtes, zoals kelders, forten en grotten. Ook de bunkers hebben het juiste klimaat als ze in de buurt van een bos of waterplas liggen. Aan het plafond en de muren worden 'hangplaatsen' voorzien door middel van holle bakstenen. Tochtgaten worden gedicht en er wordt een toegangsdeur met invliegopening voorzien. Het cultuurhistorische aspect wordt daarbij niet vergeten. Zo wordt er steeds een replica van de originele buitendeur geplaatst. Deze bunker langs de Dijle verwacht weldra al de eerste wintergasten.

Uit Het Laatste Nieuws van 24 september 2011

Onthaalcentrum Fort van Kessel opent dit weekend de deuren

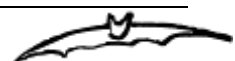
Het gemeentebestuur, de gidsen van Kessel-Fort en Natuurpunt hebben gisteren het educatief onthaalcentrum in het Fort van Kessel geopend. De 350 vleermuizen die in het fort wonen, krijgen dus gezelschap. In het Fort van Kessel, dat dateert van de Eerste Wereldoorlog 1914, heeft nu twee lokalen waar scholen en bezoekers de rijke geschiedenis van het fort en haar dierlijke bewoners kunnen bekijken.

Voor Rudy Nunen, die al van in 1975 gefascineerd is door het fort, was het gisteren een hoogdag. "In dit vochtige gebouw was niets, maar samen met de aannemer hebben wij een dak, vloeren en elektriciteit gelegd. Het heeft wat voeten in de aarde gehad, maar het ziet er fantastisch uit. We hadden al educatieve pakketten voor de scholen, maar nu ze deze ter plekke kunnen komen bekijken, krijgen deze nog veel meer kracht. Jaarlijks komen toch zo'n zes scholen en een 800-tal bezoekers naar het fort."

"Zwarte periode"

Burgemeester Paul Verbeeck bracht het historisch aspect van het fort in herinnering. "We staan hier op de plek waar op 4 oktober 1914 een zware veldslag plaatsvond. Het fort staat symbool voor die zwarte periode. Onze gidsen zullen de mysteries van het fort verder ontsluiten voor de 100-jarige herdenking in 2014."

Het Fort van Kessel is daarnaast een belangrijke habitat voor vleermuizen. "Tussen de 300 en 370 vleermuizen, waarvan 9 verschillende soorten, overwinteren hier. Indrukwekkend is dat dit fort de uiterst zeldzame en verstoringgevoelige vleermuis huisvest, die bijzondere Europese bescherming geniet", aldus Chris Steenwegen, algemeen directeur van Natuurpunt. "Het fort is dan ook dé logische keuze voor een educatief onthaalcentrum."

Uit Het Laatste Nieuws van 7/10/2011

Vleermuizen en zwaluwen moeten muggen bestrijden

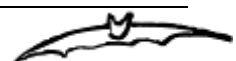
De stad Vilvoorde wil nu ook zwaluwen en vleermuizen inzetten in de strijd tegen de muggenplagen in de buurt rond de Zenne. Concreet moeten kunstnesten de 'jagers' naar de streek lokken. Volgens Jan Rodts van Vogelbescherming Vlaanderen zal de maatregel zijn doel echter voorbij schieten.

Dansmuggen zorgden de voorbije jaren al diverse keren voor heel wat overlast bij de bewoners van de wijk Broek. De stad Vilvoorde onderzocht samen met Agentschap Natuur en Bos en de Provinciale Visserijcommissie of er alternatieve mogelijkheden zijn om het probleem aan te pakken. "Om de volwassen muggen aan te pakken, zullen er verblijfplaatsen voor vleermuizen gemaakt worden", zegt schepen van Leefmilieu Albert Absillis (CD&V). "Vleermuizen eten dagelijks namelijk een massa insecten. Zwaluwen kunnen dan weer overdag een oplossing bieden. Ook voor hen zijn muggen een goede voedselbron. Er zullen ook voor hen kunstnesten geplaatst worden. Het is enkel nog even zoeken naar gebouwen en/of plaatsen waar deze kunnen aangebracht worden. De uiteindelijke oplossing is natuurlijk een propere Zenne."

Scepsis

Volgens bewoner Leonard Jacobs valt de overlast momenteel mee. "Maar dat kan snel keren. Ik zag vorige week nog twee grote zwermen muggen boven de bomen hangen. Die komen ergens vandaan." De ingreep met zwaluwen en vleermuizen stuit op de nodige scepsis bij Leonard. "Wat gaan ze nog allemaal uitvinden?", lacht hij. "Ik heb er alleszins mijn twijfels bij."

Ook Jan Rodts van Vogelbescherming Vlaanderen frons de wenkbrauwen. "Je kan zwaluwen en vleermuizen niet 'inzetten' tegen een periodiek probleem", legt hij uit. "Het enige dat je kan doen, is een structurele aanpak nastreven en insectenetende vogels beter beschermen. Zomaar pardoos ergens kunstnesten hangen waar nooit zwaluwen hebben geleefd, zal sowieso niet werken."

Mededelingen , Activiteiten

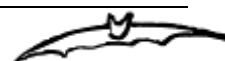
Giften

Het rekeningnummer waarop giften mogen gestort worden is: 293-0212075-88 van Natuurpunt. Om de vleermuizenbescherming in Vlaanderen te ondersteunen mag het projectnummer 3171 vermeld worden. Giften vanaf 40 € zijn fiscaal aftrekbaar.

Alle giften die op dit projectnummer toekomen, worden integraal gebruikt om aankopen van vleermuisreservaten te ondersteunen zoals het fort van Walem, de Schans van Smoutakker, de Steenoven te Turnhout, enz.

Abonnee Chirocontact

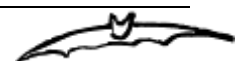
Wil je Chirocontact in de toekomst niet meer ontvangen, geef dan jouw naam en emailadres door aan vleermuizen@natuurpunt.be. Ook nieuwe abonnees voor Chirocontact kunnen zich via hetzelfde adres aanmelden. Graag met vermelding van provincie en adres. Mededelingen en artikels stuur je best naar kris.boeckx@vleermuizeninfo.be

Uitsmijter

Prettige feesten
en
een vleermuisrijk 2012!

Bijlage : Data wintertellingen

Algemeen

TELLEN VAN VLEERMUIZEN IN WINTERSLAAP DIENT OM DEZE DIEREN NOG BETER TE KUNNEN BESCHERMEN
HET IS DAN OOK DE EERSTE TAAK VAN ELKE TELLER OM DE DIEREN HIERBIJ ZO WEINIG MOGELIJK TE VERSTOREN!

De wintertelling van de vleermuizen in Vlaanderen (en voor een deel ook in Brussel) wordt gecoördineerd door de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt.

Elke provincie heeft een eigen provinciale coördinator:

West-Vlaanderen: Floris Verhaeghe,
plattekaas@hotmail.com, Torhoutstraat 124, 8610 Kortemark, 0479 89 01 09

Oost-Vlaanderen: David Galens,
david.galens@skynet.be Hoogstraat 28, 9820 Merelbeke, 0474 22 93 12

Antwerpen: Filip Borms
filipborms@hotmail.com, Roosendaalsebaan 21, 2920 Kalmthout, 0473 91 90 51

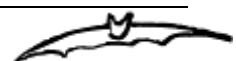
Limburg: Ghis Palmans
ghis.palmans@dxadsl.be, Volmolenstraat 1, 3910 Neerpelt, 011 64 82 74

Vlaams-Brabant / Brussel: [hermanvanschepdael@.hotmail.com](mailto:hermanvanschepdael@hotmail.com)
Herman Van Schepdael (west-Brabant), 0478 66 67 25
Hans Roosen (oost-Brabant), roosenhans@yahoo.com Abstraat 101, 3090 Overijse, 0486 40 79 97

Gelieve je waarnemingen te sturen naar je *provinciale coördinator* en naar *algemeen coördinator* Kris Boers (krisboers@yahoo.com), Zeilstraat 3, 2060 Antwerpen, 0474 22 74 28).

Een waarneming bevat minimum volgende gegevens:

- object (liefst de objectcode – als je ze niet kent, kan je ze steeds opvragen bij je prov. coördinator of bij Kris Boers)
- datum van de telling
- waargenomen soorten en aantallen
- alle tellers

Als een ‘object’ voor de eerste keer is geteld, gelieve dan ook de exacte locatie, een naam, het type (bunker, ijskelder, fort, ...) en de hoofdteller door te geven.

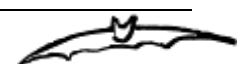
Een object is een locatie waar vleermuizen verblijven of kunnen verblijven. Elk object krijgt een apart nummer. De algemene regel is: als de vleermuis naar buiten moet vliegen en de kamers grenzen niet aan elkaar, spreken we van een ander object (en die krijgen dus een aparte code).

Jaarlijks verschijnt een verslag van de wintertellingen in Chirocontact, de gratis digitale nieuwsbrief voor wie interesse heeft in vleermuizen in Vlaanderen. Je abonneren kan bij Kris Boeckx (kris.boeckx@vleermuizeninfo.be).

De afkortingen die in Vlaanderen worden gebruikt voor de notatie van de soorten:

<i>Afk</i>	<i>Nederlandse naam</i>	<i>Wetenschappelijke naam</i>
Md	Watervleermuis	Myotis daubentonii
Mmb	Baard/brandts vleermuis	Myotis mystacinus/brandtii
Mb	Brandts vleermuis	Myotis brandtii
Mm	Baardvleermuis	Myotis mystacinus
Mn	Franjestaart	Myotis nattereri
MD	Meervleermuis	Myotis dasycneme
Me	Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
MM	Vale vleermuis	Myotis myotis
MB	Bechsteins vleermuis	Myotis bechsteinii
Mspec	Myotis spec.	Myotis spec.
PaA	Gewone of Grijze grootoorvleermuis	Plecotus auritus/austriacus
Pa	Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus
PA	Grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus
Ppn	Dwergvleermuis spec.	Pipistrellus spec.
Es	Laatvlieger	Eptesicus serotinus
Bb	Mopsvleermuis	Barbastella barbastellus
Cspec	Vleermuis spec.	Chiroptera spec.

(Let op het verschil tussen grote en kleine letters bij de afkortingen!)

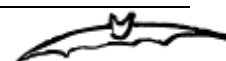

Provincie Antwerpen

Voor alle plaatsen geldt dat er vooraf contact wordt opgenomen met de verantwoordelijke, gewoon om het praktisch in goede banen te kunnen leiden.

Contactgegevens		
Ben Van der Wijden	0476 74 26 52	Ben.Van.Der.Wijden2@telenet.be
Bram Van Ballaer	0485 46 46 77	bram.van.ballaer@telenet.be
Dirk Swaenen	0476 72 44 49	dirk.swaenen@telenet.be
Filip Borms	0473 91 90 51	filipborms@hotmail.com
Kris Boers	0474 22 74 28	krisboers@yahoo.com
Wout Willems	0485 03 79 85	wout.willems@natuurpunt.be

Locatie	Datum	Dag	Aanvang	Contact
Fort 3 (Borsbeek)	18/12/2011	zondag	09:00	Bram Van Ballaer
Fort Brasschaat	26/12/2011	maandag	10:00	Filip Borms, Wout Willems
Fort Oelegem	8/01/2012	zondag	09:00	Wout Willems
Fort Schoten	23/01/2012	maandag	08:30	Dirk Swaenen
Fortentelweekend Antwerpen	3-5/02/2012	weekend		Wout Willems
Fort Oelegem	26/02/2012	zondag	09:00	Wout Willems
kleine objecten A'pen-N	rond eindejaar			Filip Borms
Fort Zwijndrecht				Arno Thomaes
Fort Krubeke				Arno Thomaes
Fort Steendorp				Alex?
Fort Kapellen				Filip Borms, Ben Van der Wijden
kasteelkelder Schilde				Bram Van Ballaer
Fort Broechem				

Provincie Limburg

Elke deelname moet op voorhand gemeld worden bij Ghis Palmans
ghis.palmans@dxadsl.be

Groeve	Datum
Coolen Val-Meer	28/12/2011
Koegat Zichen	7/01/2012
Jageneau's Huiske	7/01/2012
Drie Dagen	7/01/2012
Flessenberg	in afspraak met Benny & Johan
Mathuus en Opcanne	20/01/2012
Henisdael Vechmaal	28/01/2012
Pitjesberg	11/02/2012
Keel Kanne	17/02/2012
Collasgroeve Zussen	25/02/2012
Juge Zussen	17/02/2012
Verbiest	25/02/2012
Lacroix	3/03/2012

Provincie Vlaams Brabant en Brussel

WEST-BRABANT

Geen data meegedeeld

Bij interesse neem je best op voorhand contact met Herman Van Schepdael .

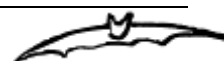
[hermanvanschepdael@.hotmail.com](mailto:hermanvanschepdael@hotmail.com)

OOST-BRABANT

Geen data meegedeeld

Indien u wenst deel te nemen aan deze activiteit, neemt u best contact met Hans Roosen

roosenhans@yahoo.com

Provincie Oost Vlaanderen

Voor wat Oost-Vlaanderen betreft zijn er geen teldata vastgelegd. Haasdonk wordt in het telweekend gedaan en de telling van het Kezelfort gebeurt maar met een heel beperkt aantal tellers.

Mochten er mensen interesse hebben om mee op stap te gaan bij individuele tellingen, dan brengt David Galens die verder in contact met de regioverantwoordelijken.

david.galens@skynet.be

Verder:

Locatie	Datum	Dag	Aanvang	Contact
bunkertelweekend JNM Eeklo	10-12/2/2012	weekend		
Pieterjan Dhont				dhont_pieterjan@hotmail.com

Provincie West Vlaanderen

De wintertellingen in West-Vlaanderen gaan door op volgende dagen:

Locatie	Datum	Dag	Aanvang	Contact
Telweekend West- Vlaanderen	20-22/01/2012	weekend		bob vandendriessche
bob vandendriessche	0477/75 74 91			bob.vandendriessche@natuurpunt.be

Op het weekend zijn 20 deelnemers toegelaten. Mensen uit West Vlaanderen hebben voorrang. Om te vernemen of er nog plaatsen vrij zijn, neem je best contact op met Floris

Floris Verhaeghe, plattekaas@hotmail.com , tel 0479 89 01 09

